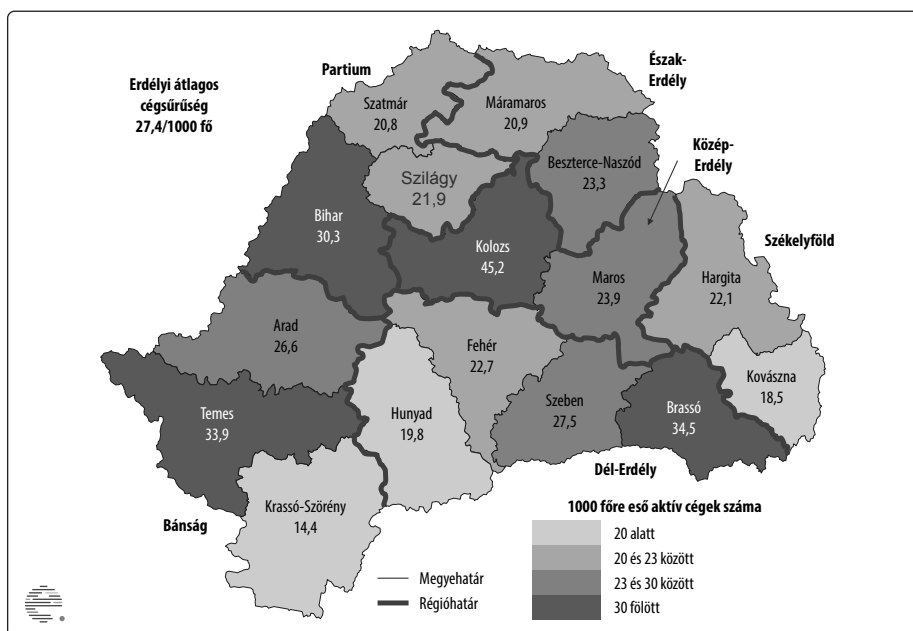

Cégaktivitás Romániában és Erdélyben

A romániai vállalkozások 2018-ban összesen 1517 milliárd lejnyi forgalmat bonyolítottak le. Ebből 42% a fővárosi régióban bejegyzett cégek részesedése, az erdélyi székhelyű cégek részesedése 28%. Az 1 milliárd lej feletti éves forgalommal rendelkező 136 vállalat közül 78-nak a fővárosi régióban van a központi székhelye.

A cégaktivásban és -teljesítményben mutatkozó erdélyi régiók közötti különbségeket a legnagyobb mértékben az urbanizáltság foka magyarázza. A székelyföldi régió mutatói a legalacsonyabbak Erdélyen belül, a vállalkozói aktivitás és a cégek üzleti forgalma egyaránt elmarad az erdélyi átlagtól. A székelyföldi régió hátránya a nagyvárosok hiányának tudható be, ennek hatását kiszűrve mutatói jobbakké Észak-Erdélynél vagy Dél-Erdélynél.

1. térkép Cégsűrűség Erdély megyéiben 2018-ban (1000 főre eső aktív cégek száma)

A legnagyobb cégsűrűség Közép-Erdélyre jellemző mindegyik méret-kategóriában, Dél-Erdély és a Bánság esetében a nagyobb cégek jelenléte kiemelkedő.

Erdélyen belül a komplex ipar jelenléte Dél-Erdélyben és a Bánságban kimagasló, a könnyűipar súlya Székelyföldön és Észak-Erdélyben relatív magasabb. A szellemi szolgáltatások ágazata Közép-Erdélyben (elsősorban Kolozs megyében) erős. A szállítási ágazat súlya Partiumban relatív nagyobb, mint a többi erdélyi régióban.

1. Módszertani megjegyzések

Elemzésünk a kereskedelmi társaságok¹ és a szövetkezeti társulások 2018-as könyvelési évre vonatkozó mérlegadatai alapján készült, melyet a Pénzügyminisztérium tett közzé a data.gov.ro felületen.² Ez nem tartalmazza a külön jogi személyiséggel nem rendelkező egyéni vállalkozásokat és a családi vállalkozásokat.³ Az elemzésből kihagytuk továbbá azokat a kereskedelmi társaságokat is, amelyek pénzügyi tevékenységet végeznek.⁴ A vizsgálatba csak azokat a romániai székhellyel rendelkező cégeket vontuk be, melyek üzleti forgalma 2018-ban pozitív volt.⁵ **Ezeket nevezzük aktív cégeknek vagy működő vállalkozásoknak.**

Mivel az alkalmazottak számának a könyvelése felületesebb – a 2018-as mérlegadatok jelentéseiben a cégek közel egyötöde elmulasztotta megadni ezt az adatot – az elemzésben az üzleti forgalom szerint elkülönített méretkategóriákat használjuk. A cégek tevékenységi körének az elemzésekor a gazdasági tevékenységek egységes ágazati osztályozási rendszerében (TEÁOR/CAEN) szereplő 21 nemzetgazdasági ágat 10 nagyobb kategóriába vontuk össze.

¹ A kereskedelmi társaságok az alábbi típusok valamelyikébe tartoznak: korlátozott felelősségű társaság (SRL, societate cu răspunderi limitate), részvénytársaság (SA, societate pe acțiuni), közkereseti társaság (SNC, societate în nume colectiv), betéti társaság (SCS, societate în comandită simplă), betéti részvénytársaság (societate în comandită pe acțiuni, SCA).

² Situații financiare 2018: web_BL_BS_SL_2018.csv, web_ir_2018.csv, web_UU_2018.csv, letöltés dátuma 2019.08.15

³ Egyéni vállalkozások: PFA – persoană fizică autorizată, ÎI – întreprindere individuală, családi vállalkozások: AF – asociație familială, IF – întreprindere familială

⁴ Befektetési alapok, brókercégek, biztosító társaságok és bankok

⁵ Az adatbázisban volt további 124 ezer cég, amelynek nem volt megadva az üzleti forgalma. Ezeket sem vontuk be az elemzésbe.

Azok a cégek, amelyek több helyszínen is tevékenykednek, a mérlegadataikat azon a településen adják le, ahol a központi székhelyük van, tehát a kihelyezett munkapontokon végzett gazdasági aktivitást is itt jegyzik. Ezért fordulhat elő például, hogy a csíkszeredai sörgyár (a Heineken Románia egyik részlege) nem jelenik meg a Hargita megyei adatbázisban. Mivel a nagyobb cégek a központi székhelyüket jellemzően a nagyobb városokban, ezek közül is a leginkább a fővárosban működtetik, az ország többi régiójában zajló gazdasági tevékenység valójában nagyobb, mint amit ezek a statisztikák mutatnak. Ezek a torzítások a cégek fajlagos sűrűségére, átlagos üzleti forgalmára és az alkalmazottak átlagos számára egyaránt vonatkoznak.

2. Cégaktivitás Románia nagyobb régióiban

A 2018-as mérlegadatok alapján összesen 525 184 cég működik Romániában, ami 1000 lakosra vetítve 26,1 vállalkozást vagy vállalatot jelent. **Erős különbség észlelhető a főváros és környéke, valamint az ország többi régiója között: míg Bukarestben 56, Ilfovban 60 vállalkozás jut ezer főre, Erdélyben 27, Havasalföldön 20, Moldvában pedig csupán 18.** A fővárosi régió kivételével az átlagos ezer főre vetített cégsűrűség értéke 22,2.

A relatív eloszlásokat tekintve ez azt jelenti, hogy míg Bukarestben és környékén Románia lakosságának 11%-a lakik, a cégek 23%-át ide jegyezték be. Erdély esetében a cégek aránya követi a lakossági arányt, Havasalföldön és Moldvában viszont jelentősen elmarad ettől.

Az elemzésben szereplő romániai vállalkozások 2018-ban összesen 1517 milliárd lejnyi forgalmat bonyolítottak le, ebből 42% a fővárosi régióban bejegyzett cégek részesedése. Az erdélyi székhelyű cégek részesedése 28, a havasalföldieké 21, a moldvaiaké pedig csupán 8,5%.

1. táblázat A cégaktivitás főbb mutatói a romániai nagyrégiókban (2018)

Régió	Népesség (millió, 2011 népsz.)	Népesség (%)	Cégek száma	Cégek száma (%)	Cégsűrűség (cég /1000 lakos)	Cégek üzleti forgalma (mrd lej)	Cégek üzleti forgalma (%)
Erdély	6,8	33,7	186 173	35,4	27,4	428	28,2
Havasalföld	6,9	34,2	136 662	26,0	19,9	318	21,0
Moldva	4,2	20,8	74 098	14,1	17,7	129	8,5
Bukarest-Ilfov	2,3	11,3	125 251	23,8	55,1	641	42,3
Románia	20,12	100%	525 184	100%	26,1	1 517	100%

A főváros és a többi régió közötti különbség nagyon látványos abban is, hogy mekkora a bejegyzett cégek mérete. Az 1 milliárd lej feletti forgalmat bonyolító 136 vállalat közül 78-nak Bukarestben (ezek között több állami

cég is van) vagy Ilfovban van a központi székhelye, Erdélyben 31, Havasalföldön 21, Moldvában pedig mindössze 6 ilyen céget regisztráltak.

2. táblázat A bejegyzett aktív cégek megoszlása méretkategória és régiók szerint (2018)⁶

	100 ezer lej alatt	100 ezer – 1 millió lej között	1 – 10 millió lej között	10 – 100 millió lej között	100 millió – 1 milliárd lej között	1 milliárd lej felett	Összesen
Cégméret-kategóriák:	<i>Mikro-vállalkozások</i>	<i>Kis cégek</i>		<i>Közepes cégek</i>	<i>Nagy cégek</i>		
Aktív cégek száma – Románia	202 244	228 271	79 298	13 643	1 592	136	525 184
A régió, ahol a cég be van jegyezve (%)							
Erdély	35,3	35,5	36,0	33,8	30,4	22,8	35,4
Havasalföld	26,8	25,9	25,3	21,7	17,7	15,4	26,0
Moldva	14,3	14,2	13,8	11,7	8,1	4,4	14,1
Bukarest-Ilfov	23,6	24,3	24,8	32,9	43,8	57,4	24,4
Összesen	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Általános mintázatként az is látszik, hogy 10 millió lejes forgalom felett már fokozatosan növekszik annak az esélye, hogy a vállalat székhelyét a fővárosba vagy környékére helyezték. Erdélyi bázissal a cégek 35%-a rendelkezik, a nagyobb méretkategóriákban viszont ez az arány 30, illetve 23%-ra csökken (100 millió – 1 milliárd közötti, illetve 1 milliárd lej feletti forgalmú vállalatok esetében).

A kis és közepes cégek esetében megfigyelhető, hogy a cégek megoszlása régiók között nagyjából hasonló. Az erdélyi cégek aránya a 100 ezer lej alatti, a 100 ezer–1 millió lej közötti és az 1–10 millió lej közötti forgalmukategóriában egyaránt 35,5% körüli, és ez meghaladja az erdélyi népesség arányát Románián belül (33,7%).

3. Cégaktivitás Erdélyben

Erdélyben 2018-ban összesen 186 173 vállalkozás működött, ami ezer lakosra vetítve az országos átlaghoz nagyon közeli, 27,4 ezrelékes vállalkozássűrűséget eredményez. Az erdélyi cégek teljes üzleti forgalma 427 710 milliárd lej volt, ami egy lakosra vetítve mintegy 63 ezer lejt jelent.

Az erdélyi régiók közül a székelyföldi régió mutatói a legalacsonyabbak, a vállalkozói aktivitás és a cégek üzleti forgalma egyaránt jelentősen elmarad az erdélyi átlagtól. Míg az erdélyi lakosság 7,7%-a lakik Hargita és Kovászna megyében, a vállalkozások csupán 5,8%-a működik itt, ezek pe-

⁶ A táblázatokban félkövérrel kiemeltük a kiugróan magasabb értékeket.

dig az Erdélyben bonyolított forgalom csupán 4,1%-áért felelősek. Ezzel se-reghajtók a régiók egy lakosra jutó üzleti forgalom szerinti rangsorában is, ami alig haladja meg az erdélyi átlag felét (33 724 lej). Beszédesebb az is, hogy a 100 millió lej feletti forgalmat bonyolító 515 erdélyi cég közül csupán 20 székelyföldi, ami a nagyvállalatok mindössze 3,9%-át jelenti. Hargita és Kovászna megyében egyébként az alsó-közepes méretű (1–10 millió lej közötti forgalmat lebonyolító) vállalkozások vannak átlag feletti arányban.

3. táblázat A cégaktivitás főbb mutatói az erdélyi régiókban (2018)

Régió	Népesség (ezer fő)	Népesség (%)	Cégek száma	Cégek száma (%)	Cégsűrűség (cég /1000 lakos)	Cégek üzleti forgalma (mrd lej)	Cégek üzleti forgalma (%)
Székelyföld	521	7,7	10 757	5,8	20,6	17,5	4,1
Közép-Erdély	1242	18,3	44 413	23,9	35,8	95	22,2
Partium	1144	16,9	29 521	15,9	25,8	57,8	13,5
Dél-Erdély	1707	25,1	45 906	24,7	26,9	121,6	28,4
Bánság	1410	20,8	38 900	20,9	27,6	105,6	24,7
Észak-Erdély	765	11,3	16 676	9,0	21,8	29,9	7,0
Erdély	6789	100%	186 173	100%	27,4	427,8	100%

A vállalkozói aktivitás és teljesítmény szempontjából valamivel jobban, de szintén átlagon alul teljesítenek az észak-erdélyi és a partiumi régiók is: 21,8, illetve 25,8-as cégsűrűséggel, valamint 39 205, illetve 50 536 lejes egy főre jutó forgalommal. Ezekben a régiókban is az alsó-közepes, illetve a kisebb forgalmú cégek fordulnak elő az átlaghoz képest nagyobb arányban.

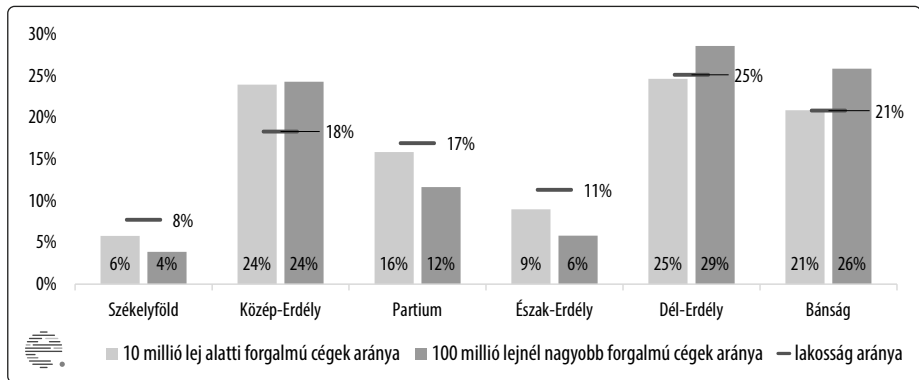
Dél-Erdélyben és a Bánságban a cégek aránya szinte tökéletesen igazodik a lakosságárányokhoz, és ez átlaghoz közeli vállalkozássűrűséget jelent. Egy főre jutó forgalmuk viszont messze meghaladja az erdélyi átlagot, mindkét régióban 70 000 lej felett teljesítenek. A nagyobb forgalomsűrűség annak is köszönhető, hogy a legtöbb nagyobb méretű céget ebben a két régióban találjuk (az 515-ből 280-at).

Végül Közép-Erdélyt azért említjük külön, mert a cégek sűrűségének átlagát ez a régió húzza fel (35,8), és itt a legnagyobb az egy lakosra jutó üzleti forgalom is (76 536 lej). A két nyugati régiótól leginkább abban különbözik, hogy cégméret szerint itt nagyobb a változatosság: **Közép-Erdélyben Kolozs megyének köszönhetően átlag feletti arányban találunk kis forgalmú mikrovállalkozásokat és nagyvállalatokat egyaránt.**

Összesítve elmondhatjuk, hogy Székelyföld és Észak-Erdély esetében a kis és közepes cégek sűrűsége kisebb az erdélyi átlagnál, de magasabb, mint a nem erdélyi területek átlaga (a fővárosi régiót kivéve). A lakosság arányához képest több céget találunk Közép-Erdélyben. Ez fennáll mind

a kis és közepes cégekre, mind a 100 millió lejnél nagyobb forgalmúakra. Dél-Erdély és Bánság esetében a nagyobb cégek jelenléte kiemelkedő. A Partiumban a kisebb cégek aránya a lakosság arányával közel megegyező, a nagyobb cégekből viszont kevesebbet találunk.

1. ábra Az erdélyi aktív cégek megoszlása az erdélyi régiók között cégméret szerint (2018)

A cégaktivásban és -teljesítményben mutatkozó régiók közötti különbségeket a legnagyobb mértékben az urbanizáltság foka magyarázza. A nagyvárosok és ezek vonzáskörzetében található községek⁷ ebben a tekintetben nagyon hasonlóan viselkednek, gazdasági értelemben összefüggő térségeket képeznek. Nagy előnnyel – lakosságarányuk csaknem kétszeresével – vezetnek mind a vállalkozások sűrűségét, mind pedig azok forgalmát illetően. A méret szerinti eltérések a nagyvároson és vonzáskörzetén kívül is számítanak: minél nagyobb egy település, annál intenzívebb a vállalkozói aktivitás, és annál nagyobb a cégek forgalma is. A közepes méretű városok az erdélyi átlagot enyhén meghaladó mértékben, a kisvárosok átlag alatt teljesítenek. Ettől is messze elmaradnak a nagyvárosoktól távol eső községek mutatói: ugyan az erdélyiek több mint harmada lakik ezekben a falvakban, a cégek csupán 17%-ának van itt a székhelye, amelyek a teljes üzleti forgalom alig 8,8%-át bonyolítják.

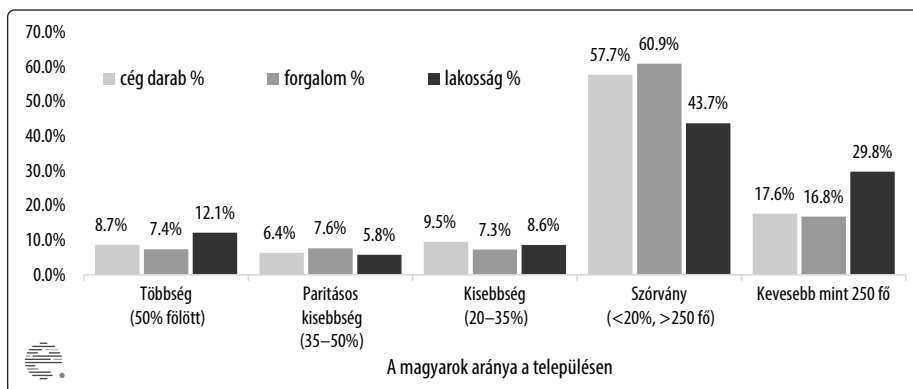
⁷ A nagyvárosok vonzáskörzetében levő községek csoportját 21 romániai nagy- és közepes város melletti községekből alakítottuk ki. Tartalmazza azokat a nagyváros melletti községeket, amelyek intenzív (települések közötti) migrációs mutatókkal rendelkeznek.

4. táblázat A cégaktivitás főbb mutatói Erdélyben településtípus és -méret szerint (2018)

Településtípus és -méret	Népesség (ezer fő)	Népesség (%)	Cégek száma	Cégek száma (%)	Cégsűrűség (cég /1000 lakos)	Cégek üzleti forgalma (mrd lej)	Cégek üzleti forgalma (%)
Nagyváros (100 ezer lakos felett)	1760	25,9	81 762	43,7	46,5	209,7	49,0
Középváros (20–100 ezer lakos)	1231	18,1	36 088	18,2	29,3	83,1	19,4
Kisváros (20 ezer lakos alatt)	879	12,9	18 787	9,5	21,4	45,5	10,6
Község nagyvárosi vonzáskörzetben	447	6,6	19 357	11,6	43,3	51,7	12,1
Egyéb község	2471	36,4	30 179	17,0	12,2	37,8	8,8
Erdély összesen	6789	100%	186 173	100%	27,4	427,8	100%

Mivel az erdélyi magyarok jelentősen alulreprezentáltak a nagyobb cégsűrűséggel rendelkező dél-erdélyi és bánági régiókban, és néhány százalékkal alacsonyabb a jelenlétük a nagyobb és közepes méretű városokban is, nem meglepő, hogy a magyar dominanciájú és a többségében magyar lakosságú településeken a vállalkozói aktivitás alacsonyabb. Az erdélyiek 12,1%-a él olyan településen, ahol a magyarok többségben vannak, ehhez képest a vállalkozásoknak csak 8,7%-a van itt bejegyezve, amelyek az üzleti forgalomnak csupán 7,4%-át bonyolítják le. A lakossági arányokhoz viszonyítva azokon a településeken a legnagyobb a cégaktivitás, ahol a magyarok száma 250 fő alatti.

2. ábra Az erdélyi aktív cégek megoszlása a településen élő magyarok aránya szerint (2018)

4. Megyei szintű eltérések az erdélyi cégek aktivitásában

Az erdélyi megyék közül a legtöbb céget Kolozs (31 249), Temes (23 168) és Brassó (18 934) megyékben jegyezték be. A cégsűrűség tekintetében szintén Kolozs megye emelkedik ki (45 cég jut 1000 lakosra), majd ettől jelentősen lemaradva Brassó (34), Temes (34) és Bihar (30) megyék következnek. A másik végleten Krassó-Szörény (14), Kovászna (19) és Hunyad (20) megyéket találjuk, ahol kevesebb mint 20 cég jut 1000 lakosra.

A cégsűrűség és a lakosságra vetített üzleti forgalom között nagyon erős a kapcsolat, utóbbinál a megyék sorrendje viszont enyhén módosul, az élen Temes (96,6 ezer lej forgalom/lakos), Brassó (92,6) és Kolozs (91,4) követik egymást, a sort pedig Krassó-Szörény (21,8), Hunyad (30,3) és Kovászna (30,4) zárja. Ha csak a községeket nézzük, a cégsűrűség rangsorát Kolozs, Temes és Brassó megye vezeti. Az utolsó helyeken pedig Szatmár, Máramaros, Kovászna és Krassó-Szörény községeit találjuk.

A megyei szintű adatokból az is kiderül, hogy a vállalkozások sűrűsége és az üzleti forgalom a gazdaság általános teljesítményének egyik legfontosabb mutatója. A vállalkozások ezer főre jutó száma és az egy főre jutó GDP közötti korrelációs együttható értéke 0,8, a forgalomsűrűség és a GDP között pedig 0,67.

5. Cégaktivitás ágazatok szerint

Romániában minden cégnek van egy regisztrált főtevékenysége (CAEN principal) és opcionálisan lehet emellett több melléktevékenysége is. A rendelkezésünkre álló adatbázisban csak a cégek főtevékenysége van feltüntetve. Ezt használjuk arra, hogy a cégeket főágazatok alá csoportosítsuk. Ez nem jelenti azt, hogy a cégek minden alkalmazottja ugyanezen CAEN kód alatt dolgozna, tehát az elemzés eredményei nem vetíthetők ki az alkalmazottak ágazatok szerinti megoszlására. Tisztában vagyunk azzal is, hogy a cégek melléktevékenységére eső részét nem tudjuk kimutatni, ezért a statisztikák valamennyit torzítanak, de az ágazati elemzést így is jó közelítésnek tekintjük.

A cégek tevékenységi körének az elemzésekor a gazdasági tevékenységek egységes ágazati osztályozási rendszerében (TEÁOR/CAEN/NACE) szereplő 21 nemzetgazdasági ágat 10 nagyobb kategóriába vontuk össze.

Az **ipart** két külön csoportba soroltuk. Az első csoportba soroltuk a jellemzően tradicionális könnyűipari ágazatokat, ahol az ágazati átlagos kezesetek a legalacsonyabbak az összes ipari ágazaton belül. A **könnyűiparba** a következő ágazatokat soroltuk: élelmiszergyártás; textilgyártás; ruházati termékek gyártása; bőr, bőrtermék és lábbelik gyártása; fafeldolgozás; fonott áru gyártása; bútorgyártás, valamint az egyéb feldolgozóipari

tevékenységek. A **komplex iparba** minden olyan ágazatot belefoglaltunk, amely nem része a fentebb meghatározott könnyűiparnak. Ezen belül a legnagyobb forgalommal a következő ágazatok rendelkeznek: közúti járműgyártása, gép, gépi berendezés gyártása, valamint a gumi- és műanyagtermék gyártása. Emellett a villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás főkategóriát is idesoroltuk.

Az **építőipart** külön főkategóriaként tartottuk meg.

A nemzetgazdasági ágazatok között egyre nagyobb jelentőségre tesz szert a **szolgáltatói** (tercier) szektor. A **szolgáltatásokon** belül is vannak ágazatok, amelyek magasabb bérezéssel járnak, magasabb képesítést is követelnek, és nem mellesleg magasabb átlagos termelékenységet is mutatnak. Azért, hogy ezt a kategóriát külön vizsgáljuk, a szolgáltatásokat is két csoportba soroltuk (lásd alábbi táblázat). A **kereskedelmet**, **turizmust** és **szállítást** külön főkategóriaként mutatjuk be.

5. táblázat A szolgáltatói szektor kategóriái

Szellemi szolgáltatások	Egyéb szolgáltatások
Információ, kommunikáció	Vízellátás; szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmegszűntetés
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	Ingatlanügyletek
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység
Oktatás	Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	Szórakoztatás, szabadidő, művészet
	Háztartás munkaadói tevékenysége; termék előállítás, szolgáltatás végzése saját fogyasztásra

A romániai cégek 30%-a (az összes cég forgalmának 39%-a) a **kereskedelemben** tevékenykedik. Ebben az ágazatban találunk mikrovállalkozásokat, közepes méretű és nagy cégeket egyaránt.

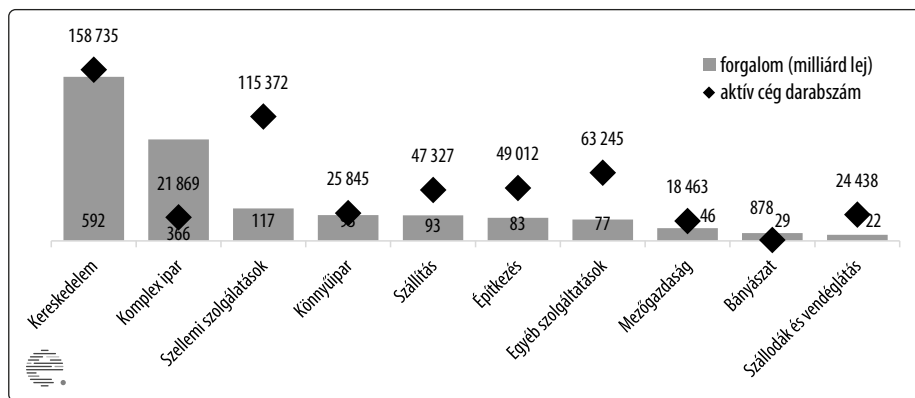
Éves forgalom szerint a második legnagyobb ágazati kategória a **komplex ipar**. Az ebbe az ágazatba tartozó cégek forgalma az összes cég forgalmának 24%-át adja. Ide 22 ezer cég esik (a cégek 4,2%-a). Bár vannak kisebb cégek is, jellemzően a nagy és óriás cégek adják a szektor forgalmának a zömét. A **könnyűipar** részesedése cég darabszám szerint 4,9%, forgalom szerint pedig 6,1%. A könnyűiparban is jellemzően nagyobb cégeket is találunk, de egy fokkal kisebbeket, mint a komplex ipar esetén. Mint látható, a könnyűipar és a komplex ipar alá nagyjából egyező számú cég esik, viszont a komplex iparban tevékenykedő cégek forgalma közel négyszerese a könnyűipari cégekének.

A **szellemi szolgáltatások** részesedése cég darabszám szerint 22%, forgalom szerint pedig 7,7%. Ebben az ágazatban felülreprezentáltak a mikro-

vállalkozások (1 millió lej alatti éves forgalommal). Az **egyéb szolgáltatók** részesedése cég darabszám szerint 12%, forgalom szerint 5,1%. Ebben az ágazatban is jelentős a kisebb cégek aránya, de a közepes cégek forgalma is jelentős (10–100 millió lej közötti éves forgalommal).

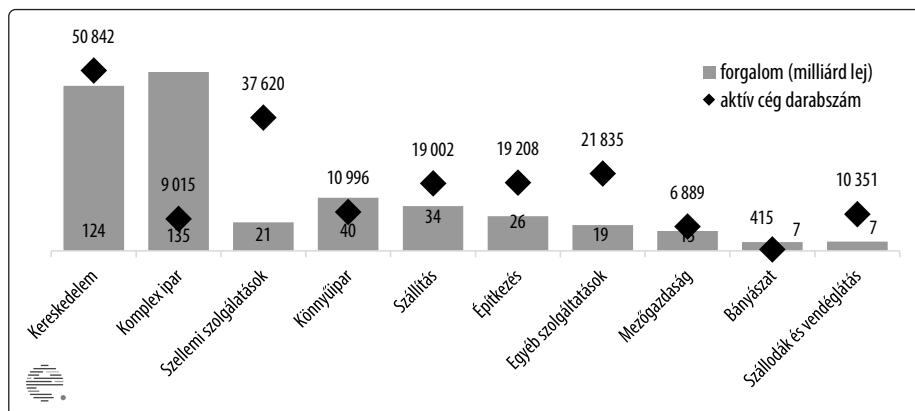
További nagyszámú céget találunk az építőiparban és a szállítás területén. A 3 legkisebb forgalommal rendelkező ágazat a mezőgazdaság, bányászat és a turizmus.

3. ábra A romániai aktív cégek megoszlása tevékenységcsoportok szerint, 2018

Erdélyben a komplex ipar a legnagyobb ágazat, 135 milliárd lejes üzleti forgalommal. A szellemi szolgáltatások ágazata a könnyűipar, szállítás és építkezés után következik. Cég darabszám szerint az ágazatok sorrendje Erdélyben: kereskedelem, szellemi szolgáltatások és egyéb szolgáltatások.

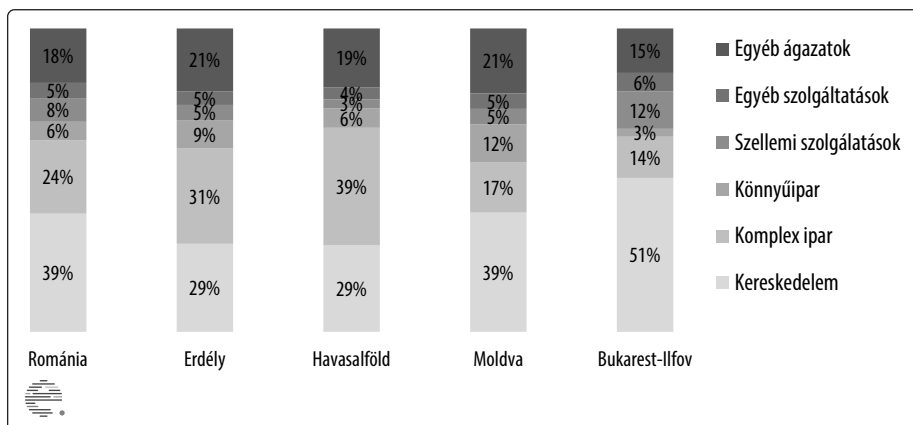
4. ábra Az erdélyi aktív cégek megoszlása tevékenységcsoportok szerint, 2018

6. Az aktivitási ágazatok súlya az egyes régiókban

A cégek tevékenységcsoport szerinti megoszlását régiók szerint vizsgálva, látható, hogy jelentős regionális eltérések vannak. **A fővárosi régióban felülreprezentáltak a kereskedelmi cégek. Ennek oka, hogy itt van bejegyezve több országos tevékenységet folytató cég: országos kereskedelmi láncok, személygépkocsi- és üzemanyag-forgalmazó cégek székhelye is jellemzően itt van.**

5. ábra Cégágazatok súlya a romániai nagyrégiókban forgalom alapján, 2018

Erdélyben az ipari, Moldvában a kereskedelmi és könnyűipari ágazat súlya jelentősebb. Dél-Romániában pedig egyrészt a komplex ipar részesezése kiemelkedő – köszönhetően az itt levő két személygépkocsi gyárnak –, másrészt a mezőgazdaság, lévén, hogy itt vannak a legnagyobb mezőgazdasági gazdaságok és kereskedőcégek.

6. táblázat A cégek forgalmának főágazatok szerinti megoszlása régiók szerint, 2018 (%)

	Erdély	Moldva	Havasalföld	Bukarest–Ilfov	Összesen
Tevékenység főkategória					
Összes cég					
Kereskedelem	21	9	15	55	100
Komplex ipar	37	6	34	24	100
Könnyűipar	43	17	22	18	100
Szellemi szolgáltatások	18	6	8	68	100
Egyéb szolgáltatások	25	9	16	50	100
Egyéb ágazatok	33	10	23	35	100
Összesen	28	9	21	42	100
1 milliárd lej alatti forgalmú cégek					
Kereskedelem	27	10	20	43	100

	Erdély	Moldva	Havasalföld	Bukarest–Ílfov	Összesen
Komplex ipar	45	8	25	22	100
Könnyűipar	45	17	20	17	100
Szellemi szolgáltatások	22	7	10	62	100
Egyéb szolgáltatások	25	9	17	49	100
Egyéb ágazatok	34	12	26	28	100
Összesen	33	10	21	36	100
Legtöbb 10 millió lej éves forgalmú cégek					
Kereskedelem	35	14	26	25	100
Komplex ipar	42	13	25	20	100
Könnyűipar	45	18	25	12	100
Szellemi szolgáltatások	28	10	15	46	100
Egyéb szolgáltatások	33	10	20	37	100
Egyéb ágazatok	39	14	29	18	100
Összesen	36	14	25	25	100
Lakosság (2011 népsz.)	34	21	34	11	100

Megvizsgáltuk a cégek forgalmának ágazatok szerinti megoszlását régiók szerint, figyelembe véve a cégek méretét is. **Míg a nagy és óriás cégek esetében a fővárosi régió részesedése domináns a legtöbb szektor esetében, a kis és közepes cégek (a legtöbb 10 millió lej éves forgalom) esetében a regionális megoszlás valamivel kiegyenlítettebb.** A legtöbb 10 millió lej éves forgalmú cégek esetében is felülreprezentáltak a bukaresti cégek, ezen belül leginkább a szolgáltatások terén. Egyedül a könnyűipar az az ágazat, ahol a bukaresti régió részesedése az ágazat forgalmából közelíti a régió lakosságának arányát az ország népességéből.

Ha kivesszük az 1 milliárd lej fölötti éves forgalmú cégeket, Erdély részesedése lakosságarányos, és megfigyelhető, hogy az ipari ágazat Erdélyben felülreprezentált.

Erdélyen belül Dél-Erdélyben és a Bánságban jelentős a komplex ipar (ezen belül leginkább a jármű- és gépberendezés gyártása), a könnyűipar súlya Székelyföldön és Észak-Erdélyben magasabb. Feltűnő Székelyföldön a komplex ipar nagyon alacsony részesedése az itteni cégek forgalmából. A szellemi szolgáltatások súlya Közép-Erdélyben (leginkább Kolozs megyében) magasabb, alacsonyabb Székelyföldön, Partiumban és Észak-Erdélyben.

A szállítási ágazat súlya Partiumban relatív nagyobb, mint a többi erdélyi régióban. Az építkezés Közép-Erdélyben és Észak-Erdélyben jelentősebb. A mezőgazdaság részesedése a régióbeli cégek forgalmából Partium-

ban a legnagyobb, a legkisebb viszont Közép-Erdélyben. A turizmus súlya mindenhol kicsi, valamivel magasabb Székelyföldön.

7. táblázat Cégágazatok súlya az erdélyi régiókban – éves forgalom szerint (2018)

	Erdély	Székely- föld	Közép- Erdély	Partium	Dél- Erdély	Bánság	Észak- Erdély
Cégek összforgalma (mrd lej)	427,8	17,6	95,1	57,8	121,8	105,6	30
Tevékenység főkategória							
Kereskedelem	29 %	38%	35%	31%	24 %	28 %	25 %
Komplex ipar	31%	16 %	25 %	25 %	37%	38%	28 %
Könnyűipar	9 %	19%	7 %	12 %	8 %	7 %	19%
Szellemi szolgáltatások	5,0 %	3,1%	8,7%	3,1%	3,9 %	4,9 %	3,1%
Egyéb szolgáltatások	4,5 %	3,5 %	5,5 %	4,0%	4,5 %	4,4 %	3,3 %
Szállítás	7,9 %	7,2 %	7,1%	10,6%	7,3 %	7,8 %	8,4 %
Építkezés	6,1%	5,4 %	8,1%	6,3%	5,5 %	4,4 %	8,3 %
Mezőgazdaság	3,5 %	4,3 %	1,3%	6,4 %	3,0 %	4,5 %	3,0 %
Bányászat	1,5 %	0,5 %	0,4 %	0,3 %	4,6%	0,3 %	0,4 %
Szállodák és vendéglátás	1,7 %	2,3%	1,8 %	1,5 %	1,8 %	1,3 %	1,5 %

7. Erdélyi városok és községek céges mutatói regionális összehasonlításban

Mint láttuk, a cégaktivásban mutatkozó különbségeket a legnagyobb mértékben az urbanizáltság foka, illetve a városok mérete, községek esetében pedig a nagyvárosoktól való távolság magyarázza. Ezt egy többváltozós statisztikai magyarázó modellel (ún. regresszioelemzéssel) is vizsgáltuk (lásd a mellékletben). Ez azért fontos, mert a látszólagos összefüggések sok esetben képesek arra, hogy elfedjék a valódi statisztikai relációkat. Például a településméret és régió összefügg, hiszen a két székelyföldi megyében nincs igazi nagyváros, se nagyvárosi vonzaskörzet. Emiatt például előfordulhat, hogy egy olyan összefüggés, ami azt mutatja, hogy a románlakta települések jobban teljesítenek, téves, hiszen lehetséges, hogy valójában csak arról van szó, hogy a nagyobb települések teljesítenek jobban, de ezen túl az etnikai arány már nem számít. Az itt használt lineáris regressziós eljárásokban így pontosabb, árnyaltabb képet kapunk az egyes tényezők befolyásának irányáról és erősségéről.

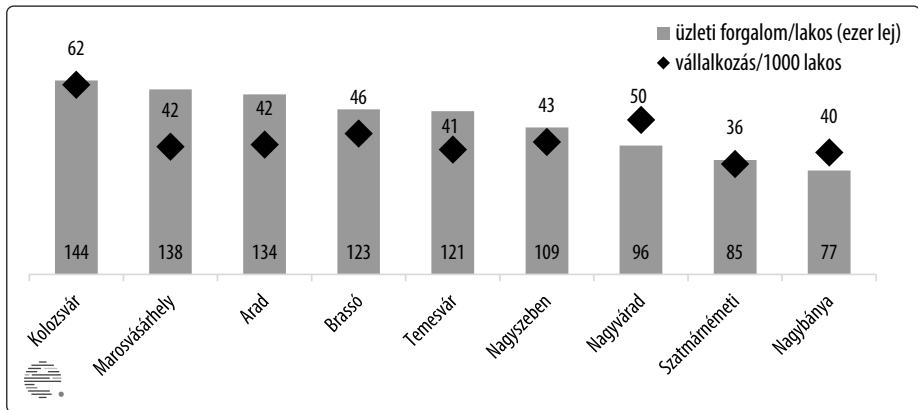
Az elemzést az adminisztrációs egységek szintjén végeztük, figyelembe véve a település típusát, az erdélyi régiókat és a magyarok arányát a településen. **Ebből az derül ki, hogy a cégsűrűségben mutatkozó eltéréseket javarészt a nagyvároshoz való közelség magyarázza – ha ezt kontroll alatt tartjuk, akkor az említett regionális különbségek is jelentősen csökken-**

nek, Székelyföld lemaradása meg is szűnik, sőt szignifikáns előnyre tesz szert Észak-Erdéllyel, Dél-Erdéllyel és Partiummal szemben. Ez azt a korábbi megállapításunkat igazolja, hogy a székelyföldi községek és kisvárosok vállalkozói aktivitása ugyan meghaladja a kategóriánkénti átlagokat, arra viszont távolról sem elég, hogy a nagyvárosok hiányából fakadó hátrányokat ellensúlyozza.

A képet tovább árnyalja az az eredmény is, hogy mindegyik régióban és településkategóriában ott nagyobb a vállalkozások ezer főre jutó aránya, ahol a magyar népesség aránya nem éri el a 20%-ot. Ez a hatás azonban gyenge, további ellenőrzést igényel.

Az alábbiakban különböző településtípusok szerinti rangsorokat mutatunk be, és kitérünk néhány főbb magyarlakta település céges tevékenységprofiljának vázlatos leírására is.

6. ábra Vállalkozássűrűség és egy főre jutó üzleti forgalom a 100 ezer lakosnál nagyobb erdélyi városokban (2018)

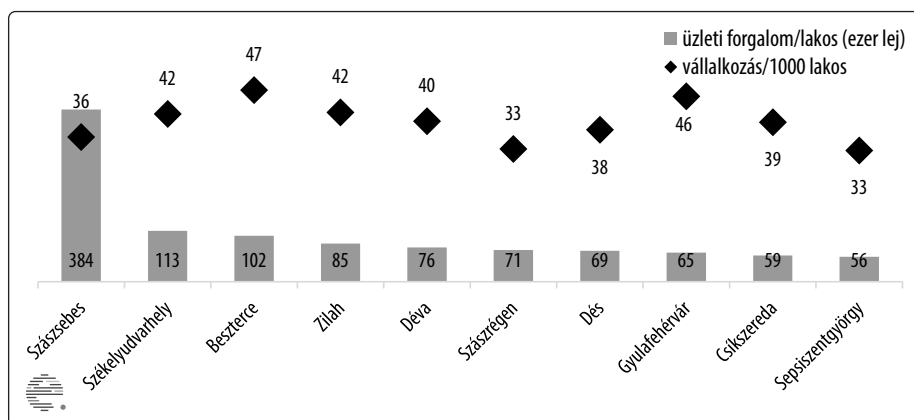
A 100 ezer lakosnál nagyobb városokat vizsgálva (a fővárost kizárva) megfigyelhető, hogy **cégsűrűség szerint az erdélyi nagyvárosok a mezőny első felében találhatók.** Az első 3 helyen Kolozsvár, Nagyvárad és Brassó áll. A legkevesebb egy főre eső vállalkozás Szatmárnémetiben figyelhető meg, de még így is megelőz több nem erdélyi nagyvárost, közöttük Krajo-vát vagy Galacot. Ami a tevékenységi ágazatokat illeti, Kolozsvár esetében kiemeljük a szellemi szolgáltatások és az építkezések relatív nagyobb súlyát. Nagyvárad esetén a szállítás, Marosvásárhely esetén a komplex ipar forgalomrészesedése kiemelkedő.

A 20 és 100 ezer lakos közötti városok erdélyi cégsűrűségi rangsorát Beszterce vezeti, ezt követi Gyulafehérvár és Zilah. Jó helyezést ért el a székelyföldi városok közül Székelyudvarhely és Csíkszereda. Szászsebest

kiemeli a többi közepes város közül az egy főre eső céges forgalom rendkívül magas értéke, e szerint Szászsebes a nagyvárosokat is megelőzi. Ennek magyarázata az, hogy itt több nagyobb, külföldi befektetéssel⁸ létesült cég tevékenykedik. Az erdélyi középvárosok cégsűrűségi rangsorának végén néhány Hunyad megyei volt bányászvárost (Petrilla, Lupény, Zsilyvajdevulván) találunk, de olyan városokat is, mint Nagyenyed vagy Máramarossziget.

A kisebb városok erdélyi cégsűrűségi rangsorát a Brassó megyei Vidombák vezeti, ezt követi Predeal és a Szatmár megyei Avasfelsőfalú. A nagyobb számban (35% fölötti arányban) magyarul lakta kisvárosok közül Szalonta, Margitta és Gyergyószentmiklós cégsűrűsége magasabb a kategória átlagánál. Balánbányán, Sárközön és Székelyhídon viszont jóval a kisvárosok átlaga alatti céges aktivitást találunk.

7. ábra Vállalkozássűrűség és egy főre jutó üzleti forgalom a 20 és 100 ezer közötti lakosú erdélyi városokban (2018)

Alább ismertetjük a nagyobb számban magyarul lakta kis- és középvárosok céges tevékenységi ágazatainak rövid jellemzését, kiemelve a településen relatív nagyobb súllyal rendelkező ágazatokat:

- Nagykaroly: *kereskedelem, komplex ipar;*
- Nagyszalonta: *könnyűipar, kisebb mértékben komplex ipar;*
- Margitta: *szállítás, építkezés;*
- Csíkszereda: *kereskedelem, építkezés, szellemi szolgáltatások;*
- Székelyudvarhely: *kereskedelem;*

⁸ Lásd elemzésünket a külföldi működő tőke beáramlásáról: <http://statisztikak.erdely-stat.ro/cikkek/a-kulfoldi-mukodotoke-jelentosege-romaniaban-es-erdelyben/39>

- Gyergyószentmiklós: *kereskedelem, könnyűipar*;
- Sepsiszentgyörgy: *szállítás*;
- Kézdivásárhely: *könnyűipar, mezőgazdaság*;
- Szováta: *turizmus, könnyűipar*.

A **nagyvárosi vonzaskörzetben levő erdélyi községek** cégsűrűségi rangsorát Újszentes, Gyüreg (Temes) és Szászfenes (Kolozs) vezetik. A nagyobb számban magyarul beszélő nagyvárosi vonzaskörzetben levő községek közül nagyobb cégsűrűséggel rendelkezik Koronka (Maros), Hegyközpályi és Bors (Bihar). A Kolozsvár, Temesvár, Szeben, Nagyvárad és Brassó közelében levő községek cégsűrűsége kiemelkedő. Ellenben a Szatmárnémeti és Nagybánya vonzaskörzetében levő községek jellemzően alacsonyabb cégsűrűséggel rendelkeznek.

A nem nagyváros melletti, **egyéb községek** átlagos cégsűrűsége Kolozs, Temes és Hargita megyékben a legmagasabb. Alacsony viszont Szatmár, Máramaros és Krassó-Szörény megyékben. A nem nagyvárosi vonzaskörzetben levő és legalább 35%-ban magyarul beszélő községek közül Fenyéd (Hargita), Szilágynagyfalu (Szilágyszentmiklós), Árkos (Kovácsna), Szék (Kolozs) és Haraklány (Szilágyszentmiklós) vállalkozás-sűrűsége relatív magas.

Melléklet

8. táblázat Regressziós elemzés a vállalkozásűrűség magyarázatára:
Erdély, közigazgatási egységek szintje

	B	std. hiba	Beta	t	Sig.
Konstans	13,042	0,951		13,708	0,000
Régió	Referencia: Székelyföld				
Bánság	-2,052	1,279	-0,067	-1,604	0,109
Dél-Erdély	-3,455	1,243	-0,116	-2,779	0,006
Észak-Erdély	-5,069	1,348	-0,130	-3,759	0,000
Közép-Erdély	-0,674	1,303	-0,020	-0,517	0,605
Partium	-2,967	1,270	-0,094	-2,336	0,020
Településtípus és -méret	Referencia: egyéb község				
Község nagyváros mellett	24,245	1,070	0,533	22,669	0,000
Kisváros	8,069	1,090	0,179	7,402	0,000
Középváros	13,762	1,849	0,184	7,442	0,000
Nagyváros	32,122	3,356	0,224	9,570	0,000
Magyarok aránya a közigazgatási egységben	Referencia: magyar dominancia (75%+)				
Szórványban élő személyek (<250 fő)	1,799	0,877	0,072	2,052	0,040
Szórvány (<20%, >250 fő)	3,601	1,220	0,095	2,951	0,003
Kisebbség (20–35%)	0,016	1,344	0,000	0,012	0,990
Paritásos kisebbség (35–50%)	-1,745	1,702	-0,026	-1,025	0,306
Többség (50–75%)	1,158	1,463	0,021	0,791	0,429

Referenciakategóriák: Székelyföld, egyéb község, magyar dominancia.

Magyarázott variancia (R²): 38,5%

Jelmagyarázat: **B** – standardizálatlan regressziós együttható, koefficiens; **std. hiba** – standard hiba; **t** – a standardizálatlan regressziós együttható és a hozzá tartozó standard hiba hányadosa; **Beta** – standardizált regressziós együttható; **Sig.** – szignifikancia szint.

Félkövrrel a pozitív irányú szignifikáns összefüggések vannak kiemelve.

Közzététel: 2019. december 17.